

Van eene Gemeenteraadszitting.

In Afl 4, blad 366, jaarg. 15 van dit Tijdschrift nam de Redactie een reproductie van een verzoekschrift op, dat door de Rotterdamsche Tandheelkundige Vereeniging gericht was aan den gemeenteraad om een onderzoek te doen instellen naar den gezondheidstoestand van de gebitten der schoolkinderen.

Hoe het met dit verzoekschrift afliep? Het nieuws daarvan brachten reeds de dagbladen. In de opgenomen gemeenteraadsverslagen missen wij evenwel de voornaamste discussies. Deze zijn juist van groot belang, omdat de argumenten der tegenstanders aan het oppervlak komen. In de toekomst kan men daarmede reeds vóór het aanvangen eener actie rekening houden. Daarom wordt hieronder het volledige gemeenteraadsverslag gepubliceerd naar officieel gegeven en wel voorzooverre het met het onderwerp in betrekking staat.

Het praeadvies op het adres van de hier gevestigde Tandheelkundige vereeniging om een subsidie uit de gemeentekas. (*Verz. No. 108; No. 1159 van de lijst.*)

De beraadslaging wordt geopend.

De heer d e n H e l d. Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij niet vereenigen met het praeadvies van Burg. en Weth. om f 500.— uit te keeren aan deze Tandheelkundige vereeniging. Ik heb in de stukken gezien — als ik tenminste tusschen de regels door mag lezen — dat er autoriteiten zijn, die dat

advies niet met veel genoegen hebben gelezen, o.a. de districts-schoolopziener. Ook Burg. en Weth. hebben dat onder een zekere reserve te kennen gegeven; zij hebben gezegd, dat zij dit alleen willen geven voor een eerste onderzoek, maar dat het daarbij moet blijven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof ook wel, dat het bij dat eerste onderzoek zal blijven en dat U niet zult voorstellen — dat zou inconsequent zijn — om voor een tweeden keer *f* 500.— voor een dergelijk onderzoek op onze scholen te geven. Bij mij echter staat vast, dat als de Raad deze *f* 500.— toestaat, wij daarmede niet klaar zullen zijn, maar dat men dan den stap zal zetten op een hellend vlak, waarvan wij het laagste punt nog niet kunnen zien. Het komt mij voor, Mijnheer de Voorzitter, wanneer het waar is, dat de gebitten van de kinderen tegenwoordig zoo slecht zijn — misschien vloeit dit voort uit verwaarloozing — dat het dan een taak is, die op de schouders van de ouders rust, om daarin te voorzien. Het is de plicht van de ouders, om te zorgen voor de kinderen, zoodanig en voor zoover de medische hulp kan tegemoetkomen, dat alle lichaamsdeelen van de kinderen zóó in orde zijn, dat zij den strijd om het bestaan kunnen aanvangen, om dien later gelukkig en in goeden toestand te kunnen voortzetten. Het afwentelen van deze taak van de schouders der ouders op die van de Gemeente wordt tegenwoordig, helaas, reeds zoo vaak gedaan, dat ik niet langer daaraan wensch mede te werken.

Bovendien is door dezen Raad eenigen tijd geleden een geneeskundig schooltoezicht ingesteld. Ik heb daaraan mijn stem gegeven, omdat ik begrepen heb, dat het alleen is, om te zorgen dat ongesteldheden, ziekten als anderszins, die nadeelig op het onderwijs zouden kunnen werken, of nadeelig zijn voor de kinderen in dezelfde klasse of in de onmiddellijke nabijheid, kunnen worden waargenomen. Ik heb hieraan ook eenigszins mijn stem gegeven, omdat ik dacht, daarmede de schoolartsen van de baan te houden. Ik ben bang, als wij dezen weg opgaan, dat het dan niet zoo gaan zal. Het is

zeker, dat als een dokter iemand goed gaat onderzoeken, men dan van zichzelf bang zal worden over wat in de wereld alzoo bestaat. Dat is vooral ook daardoor, omdat men tegenwoordig niet meer met één dokter tevreden is, maar er voor elk lichaamsdeel een speciaalarts op na houdt.

De voorstellen van de Commissie voor het openbaar onderwijs zijn zeker wel aan den horizon omtrent het aanstellen van een geneeskundig inspecteur op school. Ik zal er voorstemmen, dat ter hand te nemen. De kiespijngevallen komen mij echter niet zoo urgent voor om daarvoor nog f 500.— toe te kennen.

Ik hoop, dat meerdere leden van den Raad deze zaak hebben onderzocht, ook evenals ik eenigszins tusschen de regels zullen hebben doorgelezen, en dit voorstel niet zullen aannemen.

De heer v a n M i e r o p. Mijnheer de Voorzitter! Ook ik kan mijn stem aan dit voorstel niet geven. Niet zoozeer om de gronden, door den heer d e n H e l d aangevoerd: ik wil de zaak niet zoo *au fond* behandelen. Ik zie echter, evenmin als de geachte vorige spreker, het nut van deze uitgave in. Het is algemeen bekend, dat het onderhoud en de reinheid van de tanden veel te wenschen overlaat. Dat is Burg. en Weth. bekend en ook de vereeniging is die overtuiging toegedaan, waar zij uitspreekt, dat het tandbederf de meest verspreide van alle ziekten is. Niet alleen, dat die vereeniging deze overtuiging is toegedaan, zij moet ook de zekerheid hebben. Zooals bekend, heeft de vereeniging een polikliniek, waar honderden gevallen kosteloos worden behandeld en zij kan dus oordeelen met kennis van zaken.

Burg. en Weth. wenschen nu een onderzoek te doen instellen op drie scholen. Welk nut heeft dat? Het is algemeen bekend, dat de tanden van de kinderen slecht zijn. Als wij nu bijv. 1700 kinderen nemen en wij constateeren, dat het grootste gedeelte daarvan slechte tanden heeft, wat doet dan tot de zaak af of dit er 1000, 1100 of 1200 zijn? Dat het tandbederf een van de meest verspreide ziekten

is, dit behoeft zooals gezegd, niet onderzocht te worden.

Het onderzoek moet daarenboven zeer oppervlakkig zijn, omdat het volkomen pijnloos moet geschieden. Bij het openen van den mond kan men reeds zien, of de tanden scheef staan en slecht zijn onderhouden: dit kan een tandheekkundige zien, doch ook een leek. Als de tanden schijnbaar goed zijn is het onderzoek moeilijker, doch ook dan moet dit onderzoek oppervlakkig geschieden, want het moet immers pijnloos zijn. Er is geen onderzoek met de sonde mogelijk. Iedereen zal wel eens kiespijn gehad hebben en weet dus, dat als men met een sonde in een holle kies steekt, dat dit pijn doet. Ik moet eerlijk zeggen, Mijnheer de Voorzitter, dat ik voor dat zeer oppervlakkig onderzoek een bedrag van *f* 500.— niet verantwoord vind. Ik zal dus mijn stem niet aan dit voorstel kunnen geven.

De heer v a n H i n t e. Mijnheer de Voorzitter! Ik zal niet spreken over de wenschelijkheid van dit voorstel. Ik ben werkelijk blij, dat Burg. en Weth. met dit voorstel zijn gekomen, om althans een onderzoek in te stellen naar de tanden van het schoolkind. Gaarne zou ik echter van Burg. en Weth. een paar inlichtingen willen hebben.

Er is aan het adres van de kliniek in de Aert van Nesstraat een adhaesiebetuiging ingekomen van de kliniek in de Baan. Zij betuigde niet alleen adhaesie, maar zij stelde zich ook beschikbaar, om dat onderzoek mede te leiden. Nu wil het mij voorkomen, dat wanneer de Raad aanstonds aan Burg. en Weth. de *f* 500.— toestaat voor het eerste onderzoek Burg. en Weth. goed zullen doen, van de aanbieding van de kliniek in de Baan gebruik te maken, omdat aan het hoofd daarvan staat de bekende dokter *Son*, een van de meest bekwame tandartsen, die op dat gebied heel veel ervaring heeft opgedaan. Ik zou dus aan Burg. en Weth. werkelijk in overweging willen geven, om, als het eenigszins kan, met deze beide vereenigingen in overleg te treden, om zoodoende tusschen deze beide organisaties een samenwerking te krijgen.

De heer Spiekman. Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het woord gevraagd naar aanleiding van hetgeen de heeren den Held en van Mierop in het midden hebben gebracht. Ik behoor natuurlijk tot degenen, die het praeadvies, hoezeer ik het ook bijzonder gereserveerd vind, toch met groote sympathie hebben begroet.

Ik zou werkelijk geen enkele reden hebben gevonden, daarover hier te spreken, mij gaarne willende vergenoegen met het voorstel zonder meer en aan de toekomst overlatende, wat later zou kunnen of moeten gebeuren, indien niet door den heer den Held een meening was verkondigd, waartegen ik mij zeer beslist moet verzetten.

Ik geloof niet dat er één onderwerp is, waarover gemakkelijker glossen te maken zijn dan over dit. Iemand, die begint met te zeggen: wat heeft de Gemeente met de kiespijn van de kinderen te maken? vindt allicht instemming bij een groot deel van de burgerij. Wie daaraan toevoegt: dan zal de Gemeente nu ook moeten zorgen, dat de kinderen schoone tandjes hebben, die zal ook allicht hier instemming verwerven. Toch wil het mij voorkomen, dat het niet aangaat, zich op een dergelijk standpunt te plaatsen. Wat toch is het motief voor de adressen, die bij den Raad zijn ingekomen, en het motief voor besluiten en handelingen van Overheden elders, om de Gemeenten ook op dit gebied als bevorderend voor de gezondheid werkzaam te doen zijn? Dat motief, Mijnheer de Voorzitter, het is in één woord gezegd, is het lichamenlijk belang van de kinderen. Er is in de stukken reeds sprake van het feit, waaromtrent in geneeskundige kringen geen meningsverschil bestaat, dat als één van de belangrijkste oorzaken van zeer vele ziekten de slechte toestand van de tanden moet worden beschouwd. Hoe zonderling het velen menschen ook moge schijnen, erover nadenkende en lezende, wat volkomen deskundigen ons daarover mededeelen, valt daaraan niet te twifelen. Ik heb hier o.a. deze week ter kennismaking ontvangen het eerste nummer van een tijdschrift *De Gezondheid in de School*, o.a. onder redactie

van den heer O o s t e r b a n, een van de bekendste school-
autoriteiten en van den heer K l a a s d e V r i e s, van wien
het bekend is, dat hij een van de beste paedagogen is. Wat
de kinderen van de lagere school betreft, wordt in dit tijd-
schrift, dat toch stellig raison heeft, o.m. dit gezegd: „Veel
„mensen hebben er nooit van hun leven aan gedacht,
„dat tanden en kiezen verzorgd zouden kunnen worden.
„Zij lijden vaak aan maagstoornissen, hoofdpijn, enz.,
„zonder het minste idee, dat de vervuilde toestand hunner
„tanden en kiezen daarvan oorzaak is geworden. Dat allerlei
„kwalen, waaronder niet het minst de gevreesde tuberculose
„door een rottend gebit in het leven kunnen worden gebracht,
„beseft haast niemand en hoeveel ouders hebben er eenig
„begrip van, aan de tanden van hun kinderen wat zorg te
„wijden.”

Vervolgens, Mijnheer de President! worden hier feiten
opgenoemd van gemeenten in het buitenland, waar men zich
belangrijke financiëele offers heeft getroost om op dit gebied
iets te doen. Ik meen echter, mij bij dit citaat te moeten
bepalen.

Ik vraag, wanneer het eenmaal vaststaat, dat op dit gebied
van de openbare gezondheid Staat en Gemeente geroepen
zijn op verschillend terrein voorlichtend, bevorderend en in
sanitair opzicht voorschrijvend op te treden, waarom moet
dan dit terrein ervan worden gesepareerd en is men wel
voor hulp- van Gemeente- en Staatswege op andere terreinen?

Er wordt in onzen tijd gelukkig geen bezwaar meer tegen
gemaakt, om uit de kas van de Overheid geld toe te staan
ter bestrijding der tuberculose. Waarom niet? Op het stand-
punt van den heer d e n H e l d zou men er principiëel
geen cent voor moeten geven. De heer d e n H e l d begrijpt
dit blijkbaar, want hij stemt toe.

De heer d e n H e l d. Neen.

De heer S p i e k m a n. Ik dacht, dat de ontkennde
hoofdbeweging inderdaad die meening zou vertolken. Ik
houd staande, dat, als men op het standpunt staat, dat voor

tuberculosebestrijding hulp van Overheidswege wel gerechtvaardigd is, dat men dan eerst moet aantonen, uit geneeskundig oogpunt, dat een van de bronnen van die ziekte de Overheid niet aangaat.

Nu kom ik op het terrein van de kinderen. Op dit terrein ligt in hooge mate de roeping van de Overheid om te zorgen voor de geestelijke en lichamelijke verzorging van het kind. Dat is een van de belangrijkste vragen van nu en de toekomst. Zal de Gemeente zich financiële opoffering getroosten voor den Bond voor Lichamelijke Opvoeding, die wat voor kinderspeeltuinen wil doen? Van de lichamelijke opvoeding van de kinderen gaat de gezondheid, kracht en schoonheid van het menschelijk geslacht uit, waarvoor offers moeten gebracht worden. Men heeft dan niet te zeggen als de heer d e n H e l d met een handbeweging: „wat hebben wij met de kiespijn van de kinderen te maken?” Daarom gaat het niet. Het schijnt, dat deze geachte spreker de stukken niet gelezen heeft. Het gaat over de oorzaken van ziekten ten gevolge van slechte, rottende gebitten. Als vastgesteld wordt, dat dit meer en meer een sociaal kwaad wordt, dunkt mij, dat de Gemeente geroepen is, als de geneeskundigen in het algemeen belang zich aanbieden om de betrokken personen voorlichtend behulpzaam te zijn, dat te steunen. Ik zal dan ook met groote sympathie voor het voorstel stemmen.

De heer v a n D o r p. Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik mijn stem over het voorstel nog niet bepaald heb en daartoe nog de nadere toelichting van de zijde van het Dagelijksch Bestuur zal afwachten, wil ik wel erkennen, dat veel van de bezwaren, door den heer v a n M i e r o p genoemd, ook bij mij zijn gerezen. Het is mij nog geenszins duidelijk, welk nut het voorstel zal opleveren. Het komt mij voor, dat het betoog van den heer S p i e k m a n buiten de kwestie omgaat, juist omdat er geen enkele tand zal worden verbeterd door het onderzoek. Zelfs als blijkt, dat Burg. en Weth. later maatregelen willen nemen ten opzichte van tandheekkundige hulp

aan kinderen, dan weet ik nog niet, waarom men moet weten, hoe groot het aantal kinderen is op één bepaalde school, dat aan die hulp behoefte heeft. Men weet toch al uit de statistiek, dat het tandbederf een veel voorkomende ziekte is. Zoolang ik over het bepaalde nut van dezen maatregel geen nadere inlichtingen heb ontvangen dan in het praeadvies van Burg. en Weth. te lezen staan, vrees ik mijn stem niet aan dit voorstel te kunnen geven.

Ik heb nog een ander bezwaar en zou daaromtrent ook gaarne nadere inlichtingen ontvangen. Dat is wel dit, dat mij niet recht duidelijk is, waarom hiervoor een zeker bedrag beschikbaar moet worden gesteld. De Rotterdamsche Tandheelkundige Vereeniging — het is mij niet bekend, welk doel zij beoogt en hoedanig dat in haar stutaten is omschreven — zal vermoedelijk een vereeniging zijn, die zich op maatschappelijk gebied beweegt. De heer *S p i e k m a n* heeft zoeven gesproken van geneeskundigen, die in het algemeen belang hun medewerking zullen verleen. Ik vermoed, dat dit ook het uitgangspunt van deze vereeniging is; zij meent ook het algemeen belang door dit onderzoek te dienen, Maar ik kan niet inzien, dat zij hiervoor zoo veel kosten heeft te maken. Eenige harer leden zullen dezen arbeid verrichten. Het zou niet te veel gevergd zijn, dat zij dat doen in het algemeen belang en zonder eenige nadere belooning. Ik kan begrijpen, dat als de Gemeente haar hulp had ingeroepen, er dan sprake van eenige betaling zou kunnen zijn, maar waar de Gemeente dat onderzoek niet wenschte in te stellen, zal zij wel op het voetspoor van dergelijke vereenigingen haar hulp gratis moeten verleen. Of liever, haar diensten zijn niet gevraagd, dus van gratis is eigenlijk geen sprake. Zij had kunnen volstaan met aan de Gemeente te vragen, in de gelegenheid te worden gesteld het onderzoek te doen, dat zij wenschelijk acht. Ik acht het echter niet wenschelijk, dat wij dergelijke onderzoekingen zouden gaan beloonen, want is het niet onmogelijk, dat een vereeniging voor tuberculose de hulp, die medici verleen, ook wensch

vergoed te zien. Datzelfde zou kunnen gebeuren bij een vereeniging tot lupusbestrijding, Dergelijke voorbeelden zouden voor het grijpen zijn. Wij zouden dan een nieuwigheid gaan invoeren, die ik in geen enkel opzicht wenschelijk acht. Wanneer mij dus niet bepaald duidelijk wordt gemaakt, waarvoor die gelden moeten dienen, wat ander doel er moet zijn dan het beloonen van arbeid, door de leden van deze vereeniging verricht, zal ik ook uit dien hoofde bezwaar hebben mijn stem aan het voorstel te geven.

De heer v a n M o l l. Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mij voorgenomen, omtrent deze zaak niet veel in het midden te brengen. Wij hebben in Januari of Februari van dit jaar besproken, of er een geneeskundig hygiënisch toezicht in de scholen zal zijn. De Raad meende toen, dat dit slechts zeer beperkt moest zijn. Toen liepen de discussies dan ook voornamelijk over de vraag van meer of minder. Met mijn meening stond ik toen vrijwel alleen; mijn bedoeling was, een meer uitgebreid hygiënisch toezicht te hebben, de Raad meende echter, dat dit zeer beperkt zou moeten zijn. Met het oog daarop moet ik zeggen, dat ik ten hoogste verbaasd ben over de woorden van den heer d e n H e l d. De heer d e n H e l d vraagt zich af, waartoe dit onderzoek moet dienen en waarom de ouders daarvoor niet kunnen zorgen. Indertijd is reeds in verschillende opzichten het nut van een hygiënisch-geneeskundig schooltoezicht besproken, het voorstel is in de lijn. Ook toen is gezegd: waarom zouden de ouders dat niet doen? Dat kunnen de ouders wel doen, niet alle, maar zij doen het nu eenmaal niet. Vele ouders zullen tot hun kinderen niet zeggen: nu ga je eens naar den tandmeester, om je tanden te laten onderzoeken! Het voorstel van Burg. en Weth. is dan ook, om een categorisch onderzoek in te stellen op drie scholen. De heer v a n D o r p zeide, dat wij dat onderzoek feitelijk niet noodig hadden, want de schoolstatistieken wijzen genoeg uit, hoe treurig de toestand is. Het komt mij voor, dat wij Burg. en Weth. hulde moeten brengen, dat zij niet op een statistiek buitenslands afgaan,

maar dat zij wenschen te weten, hoe de toestand in Rotterdam is. Ziedaar het antwoord op de vraag, waarom dat onderzoek moet plaats vinden. Het vermoeden, de waarschijnlijkheid bestaat, dat de toestand zeer ernstig is. Om nu zekerheid daaromtrent te hebben, moet het onderzoek worden ingesteld.

En nu wat de kosten betreft. Toen ik dat voorstel las, heb ik tot mijzelf gezegd: „Hé, dat is nog al duur”; f 500.— voor een dergelijk onderzoek is nog al aardig berekend. Ik heb mij toen de moeite gegeven daaromtrent nadere informaties in te winnen. Toen is mij verzekerd, dat die f 500.— gebruikt worden niet voor het onderzoek, maar voor hetgeen aan het onderzoek annex is. De heeren zijn van plan het onderzoek kosteloos te doen. Mocht er zelfs een kleinigheid overblijven, dan zullen zij dat niet zelf nemen, maar desgewenscht storten in de kas van hun vereeniging, die een philanthropisch doel heeft. Nu zal ik even zeggen, waarvoor het geld noodig is. De kinderen zullen moeten worden onderzocht met pincetten, spiegels, sonden. Het onderzoek moet ongevoelig, pijnloos geschieden. Daarvoor is groote zorg noodig. Men moet meerdere utensiliën hebben en kan die niet steeds steriliseeren, omdat er te veel leerlingen te onderzoeken zijn. Ten tweede moeten de heeren een rapport maken. Als het goed wil zijn, dan zullen daarin clichés moeten worden opgenomen en dat kost geld. Men heeft mij verzekerd, dat het geld uitsluitend voor het onderzoek noodig is. De bedoeling van het onderzoek is, om nauwkeurig te weten, hoe de toestand in Rotterdam is en uit het gevondene op eenige scholen conclusies te trekken. Als er eenmaal gewisheid daaromtrent is, verwacht ik van Burg. en Weth. voorstellen, om daaraan tegemoet te komen.

Ik wensch nog eens te herhalen, dat het mij spijt, dat de heer de n H e l d de kwestie van de schoolartsen opnieuw in debat heeft gebracht. Hij zegt, dat dit voorstel een middel is om ze weer in te voeren en hij wil ze graag van de baan hebben. Ik heb respect voor zijn persoonlijke opinie, maar

veroorloof mij op te merken, dat nu wij deze zaak in Februari in den breede hebben besproken, wij daarover niet weer opnieuw een debat moeten gaan houden.

De heer d e J o n g. Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij voorstellen, dat een tandheelkundige vereeniging tot Burg. en Weth. het verzoek richt: mogen wij op eenige openbare scholen de gebitten van de kinderen onderzoeken, omdat wij dit uit een wetenschappelijk oogpunt gewenscht achten? Maar ik kan mij niet voorstellen, dat die vereeniging er dan bijvoegt: en wilt gij dan dat onderzoek betalen? Dat vind ik wel een klein beetje vèrgaand. De heer d e n H e l d heeft er dan ook terecht op gewezen, dat er geen reden voor is op deze wijze *f* 500.— uit de Gemeentekas aan de vereeniging, die zulks aanvraagt, ten goede te doen komen, terwijl de heer v a n M i e r o p ook terecht heeft gezegd, dat, als het nergens anders om te doen is dan om te constateeren, dat het tandbederf sterk is, wij dit reeds weten.

Een andere zaak is, — en de heer S p i e k m a n doet m. i. den heer d e n H e l d onrecht, als hij hem afschildert als een man, die niets voelt voor de kiespijn van de kinderen, — of als er een tandheelkundige vereeniging bestond, ten doel hebbende de kiespijn onder de kinderen van de burgerij wat te verminderen, die dan niet in aanmerking zou kunnen komen voor een subsidie. Als hier werd voorgesteld geld te geven aan een vereeniging, die zich ten doel stelt het tandbederf onder de burgerij wat te verminderen, zou ik geen reden hebben tegen te stemmen. Nu echter gevraagd wordt *f* 500.— uit te keeren aan een vereeniging om op school de kinderen te onderzoeken, voel ik daarvoor niets. Integendeel, ik moet mij daartegen verklaren.

De heer v a n d e r H o e v e n. Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord. Ik wilde gaarne in deze zaak iets opmerken, ook omdat ik lid van het Bestuur van de Tandheelkundige Polikliniek ben en deze vereeniging adhaesie betuigd heeft aan dit adres. Hierom stel ik er prijs op te motiveeren, waar-

om ik niettemin, als lid van dezen Raad, tegen dit voorstel zal stemmen.

In de eerste plaats acht ik dit onderzoek overbodig. Het wil mij voorkomen, dat wij langs veel eenvoudiger weg tot kennis van den juisten toestand kunnen komen en dat deze enquête achterwege kan blijven. Ik wijs er op, dat de Directeur van de Tandheelkundige Polikliniek, de heer S o n, door den heer v a n H i n t e reeds in het debat genoemd, tien à twintig jaar voortdurend week aan week de kinderen van het Gereformeerd Burgerweeshuis en evenzoo van het Israelietisch weeshuis tandheelkundig onderzocht en behandeld heeft en dat deze heer bovendien, ik meen twintig jaar lang, de politie van de Gemeente Rotterdam zijne tandheelkundige diensten heeft verleend. Het is dus mijn gevoelen, dat wij op eene minder kostbare wijze achter den toestand kunnen komen, door eenvoudig den heer S o n of een ander deskundige uit te noodigen, ons in te lichten.

Ik vind het bovendien van heel weinig belang, of blijken zoude, dat het getal der door tandziekte aangetasten — wij zijn allen overtuigd dat het zeer groot is — op de scholen 94 of 97 % der leerlingen bedraagt.

Ik heb voorts nog een tweede bezwaar. Wanneer ik goed ben ingelicht, dan kan een onderzoek, zooals dat hier wordt voorgesteld, in de schoollokalen niet op eene wetenschappelijk afdoende wijze plaats vinden. Een dergelijk onderzoek zal altijd een zeer oppervlakkig blijven.

Op deze twee gronden ben ik dan ook voornemens mijn stem tegen het praeadvies uit te brengen.

De heer R o m b a c h. Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats de vraag, waarom Burg. en Weth. met deze zaak niet hebben gewacht, totdat het geneeskundig schooltoezicht georganiseerd was. Dat is, Mijnheer de Voorzitter, omdat wij ons bij de behandeling van dit adres niet bevinden op het terrein van dat geneeskundig schooltoezicht. Men zal zich herinneren, dat over de strekking van het geneeskundig schooltoezicht, zooals dat moest worden geregeld, verschil

van meening bestond, en dat tenslotte door den Raad is aangenomen de meer beperkte strekking, die Burg. en Weth. daaraan hebben willen geven, nl. te waken dat het schoolbezoek van de kinderen voor hen niet zou worden een bron van ziekten en ervoor te zorgen, dat de ouders hun kinderen naar de school konden zenden zonder te behoeven te vreezen, dat de kinderen daardoor ziek zouden worden.

Dit onderzoek nu heeft een geheel andere strekking. Het bedoelt om een blik erin te krijgen en het publiek een denkbeeld ervan te geven, wat de toestand van de gebitten is, en wel in de eerste plaats van de kinderen, die menschen moeten worden, opdat, zooals ook in ons advies staat, de ooggen van de belanghebbenden daarvoor open zullen gaan en zij zouden vragen wat er aan gedaan moet worden. Daarom moeten wij dit toestaan. Wanneer het dan blijkt te zijn, zooals de adresseerende vereeniging het vermoedt en zelfs meent te weten, komt de vraag, wat er gedaan moet worden om den toestand te verbeteren. Het adres en het voorstel van Burg. en Weth. bevinden zich dus op een veel ruimer terrein, op het terrein niet van de verspreiding van ziekten door de school, maar van de volksgezondheid.

Dat is toch een terrein, dat buiten allen twijfel tot de zorg van het Gemeentebestuur behoort. De Gemeentewet zegt het met zooveel woorden. De Wet beveelt bovendien het toezicht op den openbaren gezondheidsdienst uitdrukkelijk aan Burg. en Weth. aan. Nu komt er een vereeniging, bestaande uit tandheekundigen, die er onze aandacht op vestigt, dat het tandbederf zeer verbreid is en dat men in andere landen daarover speciale onderzoekingen heeft ingesteld, die cijfers aan het licht hebben gebracht, waarop men werkelijk niet was voorbereid.

Zooals terecht gezegd is, zijn dat onderzoekingen in andere landen. Het zijn geen onderzoekingen, gedaan door onze deskundigen. Het zijn dus onderzoekingen, waarvan het resultaat en de cijfers uit den aard der zaak minder indruk moeten maken dan het geval zou zijn met onderzoekingen,

die hier gedaan zijn door menschen, die wij hebben aangesteld en onder ons toezicht.

De vereeniging twijfelt niet — dat is volkomen waar — aan het resultaat van het onderzoek, zooals de heer v a n M i e r o p heeft aangevoerd. De vereeniging veronderstelt, dat ook hier dergelijke cijfers aan het licht zullen komen; Burg. en Weth. zijn ook, voorzoover zij als leeken dat kunnen zijn, daarvan overtuigd. Het is echter niet voldoende, dat die vereeniging en Burg. en Weth. daarvan overtuigd zijn. Burg. en Weth. hebben te zorgen voor de openbare gezondheid, d.w.z. zij hebben er voor te zorgen, dat in het algemeen die toestanden bestaan, dat zooveel mogelijk menschen gezond zijn en ziekten zoo weinig mogelijk verbreed, dat alles gedaan moet worden om bestaande ziekten te verminderen en het verspreiden van ziekten tegen te gaan.

Nu stelt zich de vereeniging voor, en ook Burg. en Weth., dat wanneer hier in onze eigen plaats, onder onze oogen en onder de oogen van degenen, die met de kinderen in aanraking zijn, onderwijzers en ouders, een dergelijk onderzoek door deskundigen plaats heeft, dat aan het licht brengt, dat het op onze scholen niet beter gesteld is dan elders, dat men dan algemeen bereid zal worden gevonden om het kwaad tegen te gaan door de middelen, die men dan zal overwegen en die dan zullen worden toegepast. Om iets te bestrijden is het allereerst noodig, dat men het kenne en overtuigd zij van den ernst en de uitgebreidheid van de kwaal. Nu kan men gemakkelijk zeggen: wij weten wel, dat er veel zieke tanden zijn; dat behoeft niet speciaal onderzocht te worden! Wij mogen dat weten, maar wij weten evenzeer, dat er tegen zieke tanden zeer weinig gewaakt wordt en dat de tanden over het algemeen zeer worden verwaarloosd. Nu stellen wij ons voor, dat wanneer alle belanghebbenden, de ouders en de onderwijzers van de kinderen, gewezen worden op den toestand, dat dan de geneidheid zal bestaan, om die kwaal te bestrijden en de hulp in te roepen, die daarvoor noodig is, om wellicht instellingen te maken en te steunen, die dat

tandenbederf kunnen tegengaan. Maar vóór alle maatregelen die zullen kunnen worden genomen is kennis allereerst noodig. Burg. en Weth. meenen, dat de Raad te zorgen heeft voor de openbare gezondheid. Welnu, openbare gezondheid is tenslotte niets anders dan de gezondheid van allen voor zoover mogelijk, dat is het in leven roepen van alle toestanden en maatregelen, die de algemeene gezondheid zooveel mogelijk kunnen bevorderen. Hier kunnen wij nu doen, wat niet de particulieren kunnen. Wij kunnen op de openbare scholen, waar kinderen uit alle kringen gaan, een dergelijk onderzoek doen plaats hebben en dat bevorderen en omdat wij de openbare gezondheid moeten bevorderen, moeten wij het doen.

De heer d e n H e l d vreest, dat, ofschoon Burg. en Weth. hier slechts machtiging geven voor een eerste onderzoek, of zelfs tot een eenmalig onderzoek, wij hiermede toch niet klaar zullen zijn. Hij zegt, dat het vaststaat, dat het Gemeentebestuur verder zal moeten gaan. Mijnheer de Voorzitter, wanneer het Gemeentebestuur verder *moest* gaan, omdat dat de eenige weg is, om een algemeen verspreide kwaal te bestrijden, dan geloof ik, dat het Gemeentebestuur dat zou moeten doen. Maar het is m.i. volstrekt niet uitgemaakt, dat als hier de kwaal wordt bekend gemaakt of geconstateerd, het Gemeentebestuur in dezen met maatregelen verder zou moeten gaan, althans met maatregelen, die het Gemeentebestuur geld kosten of een nader ingrijpen ten gevolge hebben. Wat wij willen is, de oogen van de belanghebbenden voor de groote kwaal openen. Wat wij verder zullen moeten doen, kunnen wij dan zien, maar wij mogen niet — en dat hebben Burg. en Weth. vooropgesteld — als wij weten dat ergers een vuile plek is, onze oogen daarvoor sluiten en zeggen: dat is onze zaak niet, dat moet een ander opruimen. Het is dan de plicht van Burg. en Weth. om te doen blijken, hoever die vuile plek verspreid is, om die bekend te doen zijn, daarop de aandacht te vestigen, opdat zij kunne worden opgeruimd en verdwijnen. Wij

mogen niet bang zijn voor de gevolgen van het ontdekken van een kwaal, wanneer het ontdekken van die kwaal kan leiden tot verbeteren. Wij willen dan ook volstrekt niet een taak afwentelen van de schouders der ouders en die op ons nemen; wij wenschen alleen de aandacht der ouders erop te vestigen — tot nu toe doen zij er niets aan — en hun de middelen aan de hand te doen, hun den weg te wijzen, waarop zij die middelen leeren kennen, om die algemeen verspreide kwaal te doen verdwijnen.

Dat het de moeite waard is, hebben wij van onzen medischen deskundige in den Raad gehoord, dat hebben wij gehoord van de autoriteiten, die aangehaald zijn in het adres, dat weten wij daardoor, dat inderdaad het tandbederf de oorzaak is van vele andere ziekten, die de volksgezondheid bedreigen.

De heer van Mierop, vreest dat het onderzoek niet anders dan oppervlakkig kan zijn. Mij dunkt, dat de meesten van ons over hetgeen in een school aan tanden onderzocht kan worden wel moeilijk kunnen oordeelen. De heer van Moll steunt het adres; die weet het wel en die weet toch ook wel, dat hier de bedoeling is, het onderzoek in school te doen plaats hebben. Het is waar, dat het niet anders dan een oppervlakkig onderzoek kan zijn, omdat het pijnloos is, maar een dergelijk oppervlakkig onderzoek kan wel niet dienen — wat de Raad zeker niet zou begeeren — om de tanden te gaan behandelen en de kinderen in behandeling te nemen voor die kwalen, maar kan dienen — en dat is mij door deskundigen verzekerd — om de kwalen aan het licht te brengen en een betrouwbare statistiek te maken omtrent het heerschende tandbederf.

De heer van Dorp vreest ook met den heer van Mierop, dat wij niets wijzer zullen worden. Misschien niet degenen, die overtuigd zijn, maar degenen, die belang er bij hebben om wijzer te worden, worden dat wel. Ook zegt hij, dat door het onderzoek geen enkele tand zal worden verbeterd. Rechtstreeks zeker niet, maar kennis is de allereerste

voorwaarde om een kwaal te bestrijden en in zooverre stel ik mij voor, dat indirect door dit onderzoek niet een enkele tand, maar veel gebitten verbeterd zullen worden. Als het dan gebeurt door de zorg van de Gemeente, dan geloof ik, dat het Gemeentebestuur er trotsch op mag zijn, dat het door zijn zorg geschied is.

De heer de Jong komt met bezwaren, ook door anderen in anderen vorm geuit, nl. dat men betaling vraagt. Hij zou er niet tegen hebben, als ik goed begrijp, dat Burg. en Weth. een onderzoek, als hier door de Tandheelkundige Vereeniging gevraagd wordt, zouden bevorderen, maar hij vindt, dat het Gemeentebestuur zich ertoe moet bepalen haar in de gelegenheid te stellen, dat onderzoek te doen en het niet betalen moet.

Nu weten wij, dat het onderzoek kosten met zich zal brengen, aanmerkelijk voor de vereeniging, maar onbelangrijk voor de Gemeente. Het is bewezen, dat noodig zal zijn een zeker instrumentarium, eenvoudig, maar vrij groot, omdat men niet met hetzelfde instrument, hoe eenvoudig het ook is, in verschillende monden kan komen. Dat zou gevaarlijk zijn. Er is een vrij groot instrumentarium noodig, omdat er geen tijd is om elk instrument in den schooltijd steriel te maken. Er zal ook een verslag moeten worden gemaakt, dat zal moeten worden vermenigvuldigd. Dat alles brengt kosten mede.

Nu zou het kunnen zijn, dat die *f* 500.— meer waren dan noodig is. Burg. en Weth. hebben echter niets anders gevraagd dan een crediet en willen ook de vereeniging niets anders geven. Als het geld niet noodig is om de kosten te bestrijden, zal het ook niet worden uitgegeven. Wij hebben gemeend, er niet te moeten tegen opzien, waar het zoo'n groot belang geldt, om een bedrag van *f* 500.— te besteden. Het zal een crediet worden voor Burg. en Weth. en zal dat ook zijn voor de vereeniging. Wat niet noodig is te gebruiken zal niet worden gegeven.

De heer van der Hoeven heeft twee kwaliteiten en

is in de eene kwaliteit voor het onderzoek en in de andere daartegen, want ook de vereeniging, waarvan de heer v a n d e r H o e v e n deel uitmaakt, lid van het Bestuur zelfs is, steunt het verzoek, . . .

De heer v a n d e r H o e v e n. Ik was daartegen.

De heer R o m b a c h . . . betuigt adhaesie. Hij meent, dat er een eenvoudiger weg is. Een van de bestuursleden is op de hoogte en kan ons in alles voorlichten. Als dat bestuurslid van zijn opinie was, zou hij zeker niet helpen steunen het verzoek van de Tandheelkundige vereeniging. Het is trouwens niet de vraag, of de heer S o n of de leden van het Dageelijksch Bestuur overtuigd zijn van het bestaan van de kwaal, maar het geldt het publiek te overtuigen. Hij vreest voorts, dat het onderzoek niet op de scholen kan plaats vinden. Hij meent, dat het beter is gebruik te maken van het aanbod van zijn vereeniging, om het onderzoek te doen geschieden in haar lokalen. Mijnheer de Voorzitter! Waar ons wordt aangeboden, om het onderzoek op een zoodanige eenvoudige wijze te doen geschieden, dat het kan geschieden in de scholen, daar ligt het voor de hand dat aanbod aan te nemen. Het eenige bezwaar zou kunnen zijn, de stoornis voor het onderwijs. Dat is de reden, waarom het adres aan den districts-schoolopziener om advies is gezonden. Deze heeft — natuurlijk met het oog op de stoornis van het onderwijs, maar niet op het algemeen volksbelang van de openbare gezondheid — eenige bedenkingen geopperd en hij heeft gezegd: het is mij ook te doen om het groote belang van de zaak en daarom zal ik het niet tegenhouden, maar zorg dat het onderwijs geen stoornis ondervindt! Bijna al onze scholen zijn zóó, dat in iedere klasse afzonderlijk onderwijs wordt gegeven in een afzonderlijk lokaal, zoodat wanneer in één lokaal het onderzoek plaats vindt, de geheele verdere school er niets van merkt. Het onderzoek behoeft trouwens niet zoo lang te duren. Als men er één uur mede bezig is, dan kan men niet zeggen, dat het onderwijs in dien cursus gestoord wordt. Wij meenen dus aan de voorwaarde van

den districts-schoolopziener te kunnen voldoen. Waar dus dat bezwaar opgelost is, waar de school haar roeping evengoed zal kunnen blijven vervullen, daar meen ik, dat de Raad niet verantwoord zou zijn, de gelegenheid te laten voorbijgaan, om meer licht te doen verspreiden over het heerschen der tandziekte. Waar het dus geldt een zaak van openbare gezondheid, waarvoor het Gemeentebestuur geroepen is te zorgen, daar meenen Burg. en Weth. hun voorstel ten zeerste aan den Raad te moeten aanbevelen.

De heer v a n D o r p. Mijnheer de Voorzitter! Na de mededeeling van Dr. v a n M o l l en de verklaring van den heer Wethouder, dat het gevraagde crediet alleen zal worden gebruikt voor vergoeding van werkelijke onkosten, als hoedanig ik niet beschouw het vergoeden van werkzaamheden te verrichten door leden van de vereeniging, is mijn voor naamste bezwaar tegen het voorstel van Burg. en Weth. vervallen. Weliswaar blijf ik zeer sceptisch omtrent de practische resultaten van het onderzoek, maar waar ik met Burg. en Weth. van meening ben, dat het inderdaad wenschelijk kan blijken van gemeentewege maatregelen te nemen, niet tot het onderzoeken van den toestand, maat tot het verbeteren daarvan, en waar Burg. en Weth., m.i. ten onrechte, meenen, aan dat onderzoek behoefte te hebben, om die nadere maatregelen te kunnen beramen, wil ik hun dat hulpmiddel niet onthouden en zal ik onder die omstandigheden mijn stem aan het voorstel geven.

De beraadslagingen worden gesloten. Het voorstel van Burg. en Weth. in stemming gebracht, wordt verworpen met 19 tegen 14 stemmen.

De Redactie erkent gaarne te voldoen aan het door haar ontvangen verzoek van Dr. J e s s e n te Straatsburg om zijn artikel, dat verscheen in de Deutsche Zahnärztliche Wochenschrift in hare kolommen vertaald op te nemen.

Met des te meer genoegen wordt aan dat verzoek voldaan omdat de inhoud der bijdrage getuigenis aflegt van de vorderingen die het inzicht onzer naburen maakt op het gebied der openbare gezondheidsdienst.

De eischen, die Dr. J e s s e n durft stellen getuigen van den vasten bodem waarop de bekende voorvechter op tandhygienisch gebied bouwt.

* *
*

De taak van de stedelijke schooltand- kliniek en hare jaarlijksche kosten.

door prof. Dr. J e s s e n.

Het systematische tandheelkundig onderzoek der gezamentlijke schoolkinderen is voor statistische doeleinden niet meer noodig, omdat sinds geruimen tijd uitgemaakt is, dat alom meer dan 90 % van alle kinderen zieke tanden heeft. Tegenwoordig wordt er alleen mede beoogt het zuiver practische doel: de tandheelkundige behandeling der kinderen mogelijk te maken en de resultaten dier behandeling te controleeren.

De stedelijke autoriteiten hebben op de hoogere staatscholen geen invloed. Voor een publieke gezondheidsdienst